

## بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين و الصلاة والسلام على سيدنا و نبينا أبي القاسم المصطفى محمد و على أهل بيته الطيبين الطاهرين و اللعن على اعدائهم أجمعين.

در قانون مدنی کتاب آخر آن ادله اثبات دعوا است که به مناسبت بحث شهادت را از ماده 1306 تا 1320 مطرح کرده است، البته بعدها در احکام اسلامی و با توجه به نظریه شورای نگهبان از ماده 1306 تا 1311 منسوخ واقع شده است و عملاً ورود قانون مدنی به بحث شهادت شامل موارد زیادی نیست.

بنابراین در قانون یاد شده سه ماده در مورد بحث شهادت داریم، در این سه ماده اشاره ای به این که تحمل شهادت یا ادای شهادت تکلیف است یا خیر؟ نسبت به مشهود له حق است یا نه؟ و نیز اجرت و هزینه های شاهد بحثی مطرح نشده است.

اما در قانون ماهوی جزایی که عمدتاً همان قانون مجازات اسلامی باشد، از ماده 174 تا ماده 200 یعنی 27 ماده به موضوع شهادت پرداخته است. در این مواد، تعریف شهادت آمده، تفاوت استشهاد و استطلاع آمده (استشهاد جایی است که شاهد بخواهد به عنوان بینه شرعی گواهی بدهد که باید شرایط شرعی و قانونی شاهد را داشته باشد ولی در استطلاع این ها مطرح نیست بلکه استطلاع یعنی چیزی را جهت مزید اطلاع شنیدن و این که چه اندازه مؤثر باشد بحث های دیگر است) و در بین این 27 ماده شرایط شاهد، برخی از احکام مربوط به مقام تحمل، نحوه ادای شهادت، شهادت بر شهادت، جرح و تعدیل و رجوع از شهادت را مطرح کرده ولی باز هم در ارتباط با موضوع ما نحن فیه همچون قانون مدنی مطلبی نیآورده است.

اما در قوانین شکلی (که شامل قوانین مدنی و کیفری می شود) در قانون آیین دادرسی مدنی دادگاه های عمومی و انقلاب از ماده 229 تا ماده 247 یعنی 19 ماده قانونی به شهادت پرداخته است و برخی از این 19 ماده مرتبط به بحث ما می شود.

اولاً ماده 244 می گوید: «در صورت معذور بودن گواه از حضور در دادگاه و همچنین در مواردی که دادگاه مقتضی بداند می تواند گواهی گواه را در منزل یا محل کار او یا در محل دعوا توسط یکی از قضات استماع

نماید». یعنی اصل آن است که تکلیف شاهد این است که به دادگاه بیاید. بنابراین، موارد که قاضی نزد شاهد می‌رود از باب استثنا و محدود به موارد عذر شاهد از حضور نزد قاضی است.

در صورت معذور بودن گواه او از آمدن نزد قاضی معاز است (معاذیر مختلف است گاهی فرد بیمار است، گاهی مظنه خوف ضرر دارد (مالی، جانی و عرضی) یا مسیر دور است و فرد توان آمدن ندارد) و الا اگر عذری ندارد اصل آن است که تکلیف شاهد حضور در دادگاه است.

اما در ماده 247 همین قانون دارد: «هرگاه گواه برای حضور در دادگاه درخواست هزینه آمد و رفت و جبران خسارت حاصله از آن را بنماید دادگاه میزان آن را معین و استناد کننده (مشهود له) را به تأدیه آن ملزم می‌نماید». مستفاد از این ماده این است که اصل شهادت دادن دستمزد ندارد بلکه برای رفت آمد و خسارت‌های حاصل از آن می‌تواند هزینه بگیرد، مثل خسارت تضمن اقامت و حضور در محل یا حتی خسارت منافع غیر مستوفات از جمله کارگری که برای شهادت دادن و رفت و آمد مثلاً دو روز بیکار شده است.

همین جا یک فاصله ای با قول مشهور پیدا شد، مرحوم شیخ اعظم فرمود: اگر ممکن باشد برای تحمل شهادت نزد شاهد بروند و یا وقتی شاهد برای آمدن نزد قاضی هزینه رفت و آمدش را ندارد حرکت کردن برای شهادت بر او واجب نیست و تا هزینه را به او نداده ایم بر او واجب نیست حرکت کند ولی قانون می‌گوید شاهد اول بیاید شهادت بدهد بعد مطالبه هزینه کند. پس ظاهر ماده این است که شاهد اول نمی‌تواند مطالبه هزینه کند.

اما در قانون آیین دادرسی کیفری هم ما از ماده 204 تا ماده 216 یعنی 12 ماده در مورد شهادت داریم، از این مواد یکی خود ماده 204 به بحث ما مرتبط است که می‌گوید: «بازپرس به تشخیص خود یا معرفی شاکی یا به تقاضای متهم و یا حسب اعلام مقامات ذی ربط شخصی که حضور یا تحقیق از وی را برای روشن شدن موضوع ضروری تشخیص بدهد برابر مقررات احضار می‌کند». در تبصره یک می‌گوید: «در صورتی که شاهد یا مطلع برای عدم حضور خود عذر موجهی نداشته باشد، جلب می‌شود». پس شهادت دادن قانونی تکلیف است مگر جایی که عذر موجهی برای شاهد وجود داشته باشد.

عنوان مشهودله یعنی ذی نفع در مباحث کیفری با مباحث مدنی متفاوت است؛ در حقوق مدنی مشهود له ممکن است خواهان در پرونده باشد (شخصی حقوقی حقوق عمومی یا شخصی حقوقی مدنی مشهود له باشد یعنی شخصی حقیقی) ولی در مباحث کیفری ممکن است مشهود له شخص مصطلح نباشد بلکه جامعه باشد یعنی جرمی است که مجنی علیه خاصی ندارد بلکه مثلاً نا امنی را علیه نوع مردم روا داشته است. در جایی که مشهود له اصطلاحی باشد هزینه‌ها بر عهده او است و اگر نباشد هزینه‌ها بر عهده بیت المال است. این هم در ماده 214 به بعد مطرح شده است.

پس ما در مقررات کیفی باید ببینیم در مورد هزینه های شاهد چیزی داریم یا خیر؟

و الحمد لله رب العالمین

<http://feqhvaqaza.com>